

OSIYODA SANOAT RIVOJI: TARAQQIYOT, MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR

Sitora Juraboeva Axroro qizi

Jurnalist

Annotatsiya: *Osiyo qit'asi so'nggi o'n yilliklarda jadal sanoat rivoji bilan dunyo iqtisodiyotida yetakchi o'rinlardan birini egalladi. Xitoy, Janubiy Koreya, Yaponiya, Hindiston, Vyetnam kabi davlatlar global ishlab chiqarish markazlariga aylandi. Ushbu rivojlanish mintaqadagi ko'plab mamlakatlarni iqtisodiy jihatdan kuchli davlatlar qatoriga olib chiqdi. Osiyo sanoatining tez sur'atlarda rivojlanishi nafaqat iqtisodiyotga, balki ijtimoiy hayotga, atrof-muhitga va texnologik taraqqiyotga ham sezilarli ta'sir ko'rsatdi.*

Kalit so'zlar: *iqtisod, sanoat, global, Osiyo, ijtimoiy, eksport, investitsiya, strategiya, ekspluatatsiya, raqamli iqtisodiyot.*

- 1. OSIYODA SANOAT RIVOJINING TARIXIY ASOSLARI**
- 2. OSIYO SANOATINING O'SISHI VA GLOBAL TA'SIRI**
- 3. MUAMMOLAR VA QIYINCHILIKLAR**

1.1 OSIYODA SANOAT RIVOJINING TARIXIY ASOSLARI

Osiyoda sanoatning rivojlanishi XX asr o'rtalarida boshlangan. Ko'p mamlakatlar ikkinchi jahon urushidan keyin iqtisodiy tiklanishni maqsad qilib qo'ydi va sanoat sohasiga e'tibor qaratdi. Jumladan:

- **Yaponiya:** Ikkinchi jahon urushidan keyin Yaponiya sanoatini qayta tiklash va modernizatsiya qilishga katta e'tibor qaratdi. Sanoat inqilobi Yaponiya iqtisodiyoti uchun muhim qadam bo'lib, texnologik innovatsiyalar va ishlab chiqarish samaradorligini oshirish orqali Yaponiya dunyo bozorida yetakchiga aylandi.

- **Xitoy:** 1970-yillarning oxiridan boshlab Xitoy iqtisodiy islohotlar va ochilish siyosatini joriy etganidan so'ng, sanoat sohasida ulkan o'sishga erishdi. Xitoy arzon ishchi kuchi va katta resurslari tufayli global ishlab chiqarishning asosiy markaziga aylandi.

- **Janubiy Koreya va Tayvan:** Bu mamlakatlar 1960-1980-yillarda eksportga yo'naltirilgan iqtisodiy strategiyalarni qo'llab-quvvatlash orqali sanoatni jadal rivojlantirdi. Ular dastlabki davrda kam texnologiyali sanoatlar orqali rivojlanishni boshlagan bo'lsa, hozirgi kunda yuqori texnologiyali mahsulotlar, masalan, yarimo'tkazgichlar va elektronika bo'yicha dunyoda yetakchi davlatlarga aylandi.

Sanoat rivojini belgilovchi omillar

Osiyoda sanoat rivojlanishi bir qator omillarga asoslangan:

- **Ishchi kuchi va arzon ishlab chiqarish xarajatlari:** Osiyo mamlakatlari, ayniqsa Xitoy va Hindiston, arzon ishchi kuchi tufayli global ishlab chiqarish markazlariga aylandi. Arzon ishlab chiqarish xarajatlari Osiyoni dunyo bozorida raqobatbardosh qildi.

- **Texnologik taraqqiyot:** Yaponiya, Janubiy Koreya va Tayvan kabi mamlakatlar innovatsion texnologiyalarga katta sarmoya kiritib, texnologik jihatdan rivojlangan sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarishni yo'lga qo'ydi. Xususan, elektronika, avtomobilsozlik va yarimo'tkazgichlar sohasida katta yutuqlarga erishildi.

- **Eksportga yo'naltirilgan strategiyalar:** Ko'plab Osiyo mamlakatlari eksportni rivojlantirish orqali o'z sanoatini kuchaytirishga intildi. Janubiy Koreya, Xitoy va Singapur singari mamlakatlar dunyo bozorlariga tovarlar yetkazib berib, o'z iqtisodiyotini mustahkamladi.

- **Xalqaro investitsiyalar:** Global investitsiyalar Osiyo sanoatining rivojlanishiga katta hissa qo'shdi. Xalqaro kompaniyalar bu mintaqaga sarmoya kiritib, yangi texnologiyalar va ishlab chiqarish quvvatlarini yaratishga yordam berdi. Ayniqsa, Xitoy va Vyetnam bu jarayonda katta muvaffaqiyatga erishdi.

2.1. OSIYO SANOATINING O'SISHI VA GLOBAL TA'SIRI

Osiyoda sanoatning jadal rivoji nafaqat mintaqaviy, balki global iqtisodiyotga ham sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Osiyo dunyo ishlab chiqarishining markaziga aylanishi xalqaro savdoda kuchli o'rin egallashiga sabab bo'ldi. Masalan:

- **Xitoy:** Xitoy hozirda dunyoning eng yirik ishlab chiqaruvchilaridan biri bo'lib, elektronika, kiyim-kechak, avtomobilsozlik va ko'plab boshqa sohalarda yetakchilik qilmoqda. Xitoyning "Made in China" brendi global bozorga katta ta'sir ko'rsatib, dunyo mamlakatlarining ishlab chiqarish zanjirida muhim o'rin egallaydi.

- **Janubiy Koreya va Yaponiya:** Ushbu davlatlar texnologik jihatdan rivojlangan mahsulotlar, xususan, smartfonlar, avtomobillar va yarimo'tkazgichlar ishlab chiqarish bo'yicha dunyoda yetakchilik qilmoqda. Samsung, Toyota, Sony kabi kompaniyalar xalqaro maydonda yuqori darajadagi mahsulotlar bilan mashhurdir.

3.1 MUAMMOLAR VA QIYINCHILIKLAR

Osiyoda sanoat rivojlanishi bilan birga bir qator muammolar ham yuzaga kelmoqda:

- **Atrof-muhitning ifloslanishi:** Tez sanoatlashuv natijasida ekologik muammolar ko'ndalang bo'ldi. Ayniqsa, Xitoyda va boshqa tez rivojlanayotgan davlatlarda havo va suv ifloslanishi sezilarli darajada oshdi. Sanoat korxonalarini chiqindilari atrof-muhitga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda va bu sog'liq uchun jiddiy tahdid tug'dirmoqda.

- **Ishchi kuchining ekspluatatsiyasi:** Arzon ishchi kuchi tufayli ko'plab mamlakatlarda mehnat sharoitlari yaxshilanmagan. Xitoy, Bangladeshlik va Vyetnamlik ishchilar kam haq va og'ir sharoitlarda ishlashga majbur bo'lib, bu inson huquqlari masalalarini o'rta qo'yimoqda.

- **Texnologik nomuvofiqlik:** Osiyoning ba'zi davlatlari texnologik rivojlanish borasida jadal o'sishga erishgan bo'lsa, boshqa qismi hali ham texnologik orqada qolmoqda. Bu esa mintaqada ichidagi tengsizlikni kuchaytirmoqda.

Kelajak istiqbollari

Osiyo sanoatining kelajakdagi rivoji bir nechta muhim yo'nalishlarga bog'liq:

- **Yashil texnologiyalar:** Osiyo davlatlari atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha choralarni kuchaytirishi va yashil texnologiyalarga sarmoya kiritishi zarur. Barqaror rivojlanish uchun yangi ekologik toza ishlab chiqarish usullari joriy etilishi kerak.
- **Raqamli iqtisodiyot:** Texnologiyalar rivoji va raqamli iqtisodiyotning kengayishi Osiyo sanoatining kelajakdagi o'sish yo'nalishini belgilaydi. Sun'iy intellekt, robototexnika va avtomatlashtirish sanoatni yangi bosqichga olib chiqadi.
- **Ijtimoiy tenglik:** Sanoat rivoji bilan birga ishchilarning huquqlarini himoya qilish, ijtimoiy adolatni ta'minlash va mehnat sharoitlarini yaxshilash bo'yicha chora-tadbirlar kuchaytirilishi lozim.

Xulosa

Osiyoda sanoat rivoji global iqtisodiy landshaftni sezilarli darajada o'zgartirdi. Bu mintaqada global ishlab chiqarish va texnologiyalar sohasida yetakchi kuchga aylandi. Ammo sanoatning tez rivojlanishi bilan bog'liq muammolar va qiyinchiliklar ham mavjud bo'lib, kelajakda ekologik va ijtimoiy muammolarni hal qilish zarur. Osiyo sanoatining muvaffaqiyati uning raqobatbardoshligini va innovatsiyalarga moslashuvchanligini saqlab qolishida katta rol o'ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <http://ilmiy.bmti.uz/blib/files/81/Sanoat%20iqtisodiyoti.pdf>
2. <https://president.uz/oz/lists/view/4484>
3. <https://oyina.uz/storage/publications/December2023/sIxYbJkIXMTtd6JdwjpX.pdf>
4. <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/journal/index.php/GED/article/view/1660>
5. https://api.scienceweb.uz/storage/publication_files/1519/2427/62aecf660f0bc_MARKAZIYOSIYOGEOGRAFIYASI.pdf
6. <https://e-itt.uz/index.php/aept>
7. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Sanoat>
8. <https://kun.uz/73379510#!>
9. https://namdu.uz/media/Books/pdf/2024/05/29/NamDU-ARM-2426-Iqtisodiy_talimotlar_tarixi.pdf
10. https://uniwork.buxdu.uz/resurs/13088_1_C2CE1620466447D43D239091BF37F94A6EA1D92C.pdf
11. <https://isrs.uz/oz/ozbekiston-yangiliklari/zamonaviy-dunyoda-ozbekiston-tashqi-siyosatining-kun-tartibi>
12. <https://tiu-edu.uz/media/books/2024/05/25/1715405480.pdf>